

วจนลีลาในหนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอีสาน Characteristics in Dhamma Books of Vipassana Isan for Teaching Monks

กุสุมา สุ่มมาตร¹, กิตติคุณ ภูลายายว²
Kusuma Soommat¹, Kittikhun poolaiyao²

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตร้อยเอ็ด¹, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา²
E-Mail : kusuma3083@gmail.com¹ kittikhun.pho@mbu.ac.th²

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวจนลีลาที่ปรากฏในหนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอีสาน โดยมีหนังสือคำสอนที่ใช้ศึกษา 5 เล่ม ได้แก่ 1) กรรมฐาน 40สมาธิแบบพระพุทธเจ้าจำนวน 55 เรื่องของหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต 2) วิปัสสนาสมาธิภาวนารักษาใจ จำนวน 50 เรื่องของหลวงปู่ฝั้น อาจาโร 3)รวมโอวาทหลังปาฏิโมกข์ จำนวน 75 เรื่องของพระราชินีโรธรังสีปัญญาวชิษฐ์ (เทสก์ เทสรังสี) 4) 48 พระธรรมเทศนา จำนวน 25 เรื่องของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) 5) สาระตถธรรมชุดเตรียมพร้อม จำนวน 12 เรื่อง ของพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน) รวมจำนวนทั้งสิ้น 222 เรื่อง ทั้งนี้ ผู้วิจัยใช้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ

ผลการวิจัยพบว่า หนังสือคำสอนสำหรับสอนพระสงฆ์ของพระป่าอีสานมีการใช้วจนลีลามี 7 วจนลีลา ทั้งสิ้น 7 ลักษณะ เรียงลำดับความถี่ของข้อมูลที่ปรากฏจากมากไปหาน้อย ได้ดังนี้ 1) วจนลีลาแจ่มชัด 2) วจนลีลาถูกต้องแม่นยำ 3) วจนลีลาชัดเจนชัดคำ 4) วจนลีลาซับซ้อน 5) วจนลีลาโน้มน้าว 6) วจนลีลาบังคับ-ชี้แนะ 7) วจนลีลาเป็นปีกแผ่น ทั้งนี้ จากวจนลีลาดังกล่าว หนังสือธรรมะของพระสายปฏิบัติอีสานสำหรับสอนพระสงฆ์จัดเป็นลักษณะของภาษาพุทธศาสนา

คำสำคัญ: 1.หนังสือคำสอน; 2.พระป่าอีสาน; 3.วจนลีลา

ABSTRACT

The purpose of this study was to examine the characteristics in Dhamma books of Vipassana Isan for teaching monks. The corpus of this study included five Dhamma books: 1) 55 stories of Kammattana 40; the Lord Buddha meditation practices by Luangpu Mun Bhuridatta. 2) 50 stories of mental healing meditation by Luangpu Fan Ajaro 3) 75 stories of the collection of principle teaching by Pradnirangsee (Thate Thaterangsee) 4) 25 stories of 48 Buddhist sermon by Bodhinana Thera (Chah Suphattho) 5) 31 stories of Dhamma of mind in reaching to nirvana by Pradhamavisudhimongkol (Bua Nyannasanpanno). There were 236 stories in total. The researcher employed qualitative research and quantitative research.

The Research found that there were 7 characteristics and 7 types of styles in Dhamma books of Vipassana Isan for teaching monks, described in order based on

frequency of use namely; 1) explicitness characteristic 2) precise characteristic 3) completeness characteristic 4) complexity characteristic 5) persuasive characteristic 6) directive characteristic 7) solidarity characteristic respectively. According to the characteristic attributes as mentioned, Dhamma books of Vipassana Isan for teaching monks are considered as characteristic of Buddhist language.

Keywords: 1. Dhamma books of Vipassana Isan for teaching monks.; 2. Vipassana Isan monks; 3. characteristic

บทนำ

พระไตรปิฎก เป็นหนังสือที่รวบรวมพระธรรมคำสั่งสอนขององค์พระอรหันตสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งนอกจากเนื้อหาจะเป็นไปเพื่อประโยชน์อันสูงสุดของมวลมนุษยชน นั่นคือ การหลุดพ้นแล้วยังประโยชน์แก่การดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีความสุขอีกด้วย (อานันทพร จินดา, 2549) หรือกล่าวได้ว่าพระไตรปิฎกจัดเป็นหนังสือธรรมะเล่มหนึ่ง โดยการดำรงอยู่ของพระไตรปิฎกในสังคมไทยมีหลายมิติ เช่น พระไตรปิฎกกับฆราวาส พระไตรปิฎกกับพระสงฆ์ เมื่อพิจารณาภาษาที่ใช้สื่อสารของพระไตรปิฎกก็พบว่าเป็นภาษาที่พื้นสมัย หรือภาษาเก่า ซึ่งผู้รับสาร เช่น พระสงฆ์ อาจเกิดปัญหาการรับสาร และเป็นปัญหาหนึ่งด้าน “การขาดความมั่นคงในการสร้างบุคลากรทางพระพุทธศาสนาให้มีคุณภาพ แม้หลักพระธรรมวินัยต่างๆจะดีอยู่แล้ว ก็ไม่ได้รับการเอาใจใส่นำมาประพฤติปฏิบัติ” (พระมหาวิชาญ สุวิชาโน, 2542)

กล่าวได้ว่า หนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์จึงมีความสำคัญในฐานะเครื่องมือสื่อสาร สรรตถธรรมอันสัมพันธ์กับพระไตรปิฎก หรือขยายอรรถ ขยายความพระไตรปิฎกให้เข้าใจง่าย ซึ่งผลงานหนังสือของพระสายปฏิบัติ หรือ Tambiah เรียกว่า “พระจุดศ” (Tambiah, 1984) โดยหนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์ส่วนใหญ่พระสงฆ์เป็นผู้เขียน พระสายปฏิบัติอีสานที่เปรียบเสมือนต้นธารพระสายปฏิบัติ ได้แก่ หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต มีความน่าสนใจในด้านการสื่อสารเพื่อการปฏิบัติธรรม ซึ่งการฝึกปฏิบัติกรรมฐานของท่านเป็น “ผู้นำในแนวจิตตภาวนาพุทธโธ” (วินัย ผลเจริญ, 2562) โดยองค์ความรู้ที่สั่งสมของพระสายปฏิบัติอีสานดังกล่าวเผยแพร่ในรูปแบบหนังสือธรรมะ ทั้งรูปแบบหนังสือธรรมะสำหรับสอนฆราวาส และสำหรับสอนพระสงฆ์ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อสร้าง และพัฒนาบุคลากรทางพระพุทธศาสนาให้เป็นผู้สืบทอดพระพุทธศาสนา

การศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยนำแนวคิดวัจนลีลาเป็นแนวทางการวิเคราะห์ ซึ่ง “วัจนลีลา(characteristics) หมายถึงรูปแบบของภาษาที่ต่างกันตามสถานการณ์การใช้ภาษาในสังคม รูปแบบที่ต่างกันแสดงให้เห็นจากลักษณะเด่นทางไวยากรณ์(อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, 2558 :1) ทั้งนี้ ลักษณะเด่นทางไวยากรณ์มีสิ่งที่เป็นรูปธรรมบ่งชี้ที่เรียกว่าตัวบ่งชี้ทางภาษา(marker)ในวัจนลีลานั้นๆ เช่น คำแสดงหลักฐาน คำถามเชิงวาทศิลป์ อุปลักษณ์ เป็นต้น

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงสนใจเพื่อวิเคราะห์ประเภทของวัจนลีลาที่พบในหนังสือธรรมะของพระสายปฏิบัติอีสานประเภทสอนพระสงฆ์ ซึ่งผลการศึกษาจะแสดงให้เห็นรูปแบบของการใช้ภาษาที่มีตัวบ่งชี้ทางไวยากรณ์ที่อยู่ในหนังสือหนังสือธรรมะของพระสายปฏิบัติอีสานประเภทสอนพระสงฆ์ เพื่อเป็นองค์ความรู้ด้านลักษณะ (characteristics) ของภาษาพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์

1) เพื่อวิเคราะห์ประเภทของวัจนลีลาที่พบในหนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์ของพระสายปฏิบัติอีสาน

ระเบียบวิธีวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง “วจนลีลาในหนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอีสาน” มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ วจนลีลาที่ปรากฏในหนังสือธรรมะของพระสายปฏิบัติอีสานสำหรับสอนพระสงฆ์ ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (qualitative research) โดยเป็นงานวิจัยเอกสาร (documentary research) และนับความถี่จำนวนข้อความ และคำนวณค่าร้อยละของการปรากฏใช้วจนลีลาเพื่อเสนอผลการวิจัยค่าร้อยละ

แนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยนำแนวคิดคุณลักษณะทางวจนลีลา (stylistic attribute) ซึ่งเป็นการวิเคราะห์ระดับรูปแบบการใช้ภาษา หรือการวิเคราะห์ระดับทำเนียบภาษา(register)ของBiber and Conrad (2009 : 55) และอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2558:19-43) ซึ่งมีสาระสำคัญ วิเคราะห์ลักษณะทางภาษาที่แสดงลักษณะเด่นทางไวยากรณ์ด้วยตัวบ่งชี้ทางภาษา (marker) ในแต่ละวจนลีลา โดยประกอบด้วยคุณลักษณะทางวจนลีลา 14 ประการ ได้แก่ 1.ความแจ่มชัด หมายถึง ความชัดเจน 2. ความซับซ้อน หมายถึง องค์ประกอบหลากหลาย 3.ความเป็นอัตวิสัย หมายถึง ความแน่นอนตัดสินได้เพียงตรง 4. ความเป็นทางการ หมายถึง การใช้ภาษาในสถานการณ์บริบททางการ 5. ความขัดแย้งขัดคำ หมายถึง การสื่อสารครบถ้วนชัดเจน 6. ความถูกต้องแม่นยำ หมายถึง การสื่อสารไม่ผิดพลาดไวยากรณ์ 7. ความซื่อสัตย์ หมายถึง ความตรงไปตรงมาในการสื่อสาร 8. ความสั้นกระชับ หมายถึง การใช้ภาษากระทัดรัดในการสื่อสาร 9. การบังคับ-ชี้แนะ หมายถึง การกำหนดทิศทางทางการสื่อสาร 10. ความเบี่ยงบัง หมายถึง การปิดบัง อำพรางบางส่วนในการสื่อสาร 11.ความเป็นปีกแผ่น หมายถึง การสื่อสารระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารที่มีมิตรภาพต่อกัน 12.ความปิดบังอำพราง หมายถึง การปิดบัง อำพรางทั้งหมดในการสื่อสาร 13. การโน้มน้าว หมายถึง ผู้ส่งสารชักจูงในให้ผู้รับสารเชื่อและปฏิบัติตามสารนั้น 14. ความเป็นอัตวิสัย ความไม่แน่นอนตัดสินไม่ได้เพียงตรง

การเก็บรวบรวมข้อมูล

- 1) ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลจากข้อความจากหนังสือธรรมะแต่ละเล่ม
- 2) นับจำนวนข้อความจากหนังสือธรรมะ ดังนี้
 - 2.1) กรรมฐาน 40สมาธิแบบพระพุทธเจ้า ผลงานของหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต 60 เรื่อง
 - 2.2) วิปัสสนาสมาธิภาวนารักษาใจ ผลงานของหลวงปู่ฝั้น อาจาโร 50 เรื่อง
 - 2.3) รวมโอวาทหลังปาฏิโมกข์ ผลงานของพระราชินีโรธรังสีปัญญาวชิขุภักดิ์ (เทสก์ เทสรังสี) 75 เรื่อง
 - 2.4) 48 พระธรรมเทศนา ผลงานของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท) 25 เรื่อง
 - 2.5) สารัตถธรรมชุดเตรียมพร้อม ผลงานของพระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน)

12 เรื่อง

รวมหนังสือ 5 เล่ม มีจำนวน 222 เรื่อง ซึ่งมีรายละเอียดดังตารางที่ 1-5

ตารางที่ 1 แสดงรายชื่อหนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอีสานเรื่องกรรมฐาน 40สมาธิแบบพระพุทธเจ้าของหลวงปู่มั่น ภูริทัตโต

ลำดับ	รายชื่อ	ลำดับ	รายชื่อ
1.	บทนำ	2.	พิจารณาเรื่องจิตเพื่อปฏิบัติสมาธิ
3.	สมาธิในหลักพระพุทธศาสนา	4.	เครื่องยังพระสังฆธรรมให้บริสุทธิ์
5.	วิธีปฏิบัติของผู้เฝ้าเรียนมาก	6.	มูลมรดกอันเป็นต้นทุนการฝึกฝนตน

ลำดับ	รายชื่อ	ลำดับ	รายชื่อ
7.	มูลฐานสำหรับการปฏิบัติสมาธิ	8.	สถานที่สำหรับฝึกสมาธิ
9.	การทรมานตนของผู้บำเพ็ญเพียรสมาธิ	10.	เรื่องมูลกรรมฐาน
11.	กำหนดจิตพิจารณาธรรม	12.	ข้อปฏิบัติเป็นของมีอยู่ทุกเมื่อ
13.	อรรถฐาน เป็นที่ตั้งแห่งมรรคผลนิพพาน	14.	อุบายแห่งวิปัสสนา
15.	บทนำกรรมฐาน 40 วิธี	16.	กรรมฐานวิธีที่ 1 วิธีเจริญปฐมกสิณ
17.	กรรมฐานวิธีที่ 2 วิธีเจริญอาโปกสิณ	18.	กรรมฐานวิธีที่ 3 วิธีเจริญเตโชกสิณ
19.	กรรมฐานวิธีที่ 4 วิธีเจริญวayoกสิณ	20.	กรรมฐานวิธีที่ 5 วิธีเจริญนီลกกสิณ
21.	กรรมฐานวิธีที่ 6-8 วิธีเจริญปีตกสิณ- โลहितกสิณ-โอทาทกสิณ	22.	กรรมฐานวิธีที่ 9 วิธีเจริญอาโลกกสิณ
23.	กรรมฐานวิธีที่ 10 วิธีเจริญอากาศกสิณ	24.	กรรมฐานวิธีที่ 11 วิธีเจริญอุทุมธาตุกอสุ ภกรรมฐาน
25.	กรรมฐานวิธีที่ 12 วิธีเจริญวินีลกอสุภ กรรมฐาน	26.	กรรมฐานวิธีที่ 13 วิธีเจริญพุพพกอสุภ กรรมฐาน
27.	กรรมฐานวิธีที่ 14 วิธีเจริญวิจฉิททกอสุ ภกรรมฐาน	28.	กรรมฐานวิธีที่ 15 วิธีเจริญวิกขาโยตอสุภกร มฐาน
29.	กรรมฐานวิธีที่ 16 วิธีเจริญวิกขิตตกอสุ ภกรรมฐาน	30.	กรรมฐานวิธีที่ 17 วิธีเจริญหตวิกขิตตอสุภ กรรมฐาน
31.	กรรมฐานวิธีที่ 18 วิธีเจริญโลहितอสุภ กรรมฐาน	32.	กรรมฐานวิธีที่ 19 วิธีเจริญพุพุกอสุภ กรรมฐาน
33.	กรรมฐานวิธีที่ 20 วิธีเจริญอัญญิกอสุภกร มฐาน	34.	กรรมฐานวิธีที่ 21-30 วิธีเจริญอนุสสติ 10 ประการ
35.	กรรมฐานวิธีที่ 31-40 ส่วนกรรมฐานอีก 10 ประการ	36.	อุปสรรคของการทำกรรมฐาน
37.	บทประพันธ์ของพระสัมมาสัมพุทธเจ้า	38.	ธรรมปฏิบัติ พระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต
39.	สนทนาธรรมกับพระอาจารย์เสาร์ กนตสีโล	40.	เล่าความจริงถวายพระกรรมวาจาจารย์
41.	แก้อุบายภาวณาให้แก่ พระอาจารย์เทศก์ เทศรังสี	42.	สอนธรรมพระอาจารย์สิงห์ ชัยยาโคโม
43.	ปรารภเรื่องธรรมปฏิบัติ	44.	บทธรรมสมาธิจากพระไตรปิฎก
45.	กายคตาสติสูตร	46.	บทนำธรรมะบรรยายพระอาจารย์มั่น ภูริทัตโต
47.	สันติธรรม	48.	อนุปาทาปรินิพพาน
49.	ปริญา 3 ประการ	50.	อาสวะ 4 ประการ
51.	อิตตานุกูลิ	52.	สังสารทุกข์
53.	เนกขัมมธรรม	54.	อุปสันตบุคคล
55.	ภัทเทกรัตตสูตร	56.	พหุเวทนิยสูตร
57.	อปัณณธรรม	58.	ธรรมเป็นเหตุเจริญเจโตวิมุตติ
59.	สัลเลขกถา	60.	วิธีถ่ายถอนกิเลส

ตารางที่ 2 แสดงรายชื่อหนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอีสานเรื่องวิปัสสนาสมาธิภาวนารักษาใจของหลวงปู่ฝั้น อาจาโร

ลำดับ	รายชื่อ	ลำดับ	รายชื่อ
1.	บทนำ	2.	ทาน-ศีลเป็นเบื้องต้นแห่งการเจริญสมาธิ
3.	พระรัตนตรัยเป็นที่พึ่งแห่งการดำรงชีวิตของชาวพุทธ	4.	เหตุแห่งการมีทรัพย์
5.	เหตุแห่งการมีรูปงาม	6.	หมั่นตรวจสอบวัดคุณภาพจิตใจ
7.	หลักปฏิบัติของชาวพุทธ	8.	สัตว์โลกย่อมไปเป็นตามกรรม
9.	กายใจเป็นที่ตั้งแห่งพระพุทธศาสนา	10.	ใจเป็นที่ตั้งแห่งสมาธิ
11.	ลักษณะของบุญ	12.	ลักษณะของอกุศล
13.	สุขทุกข์อยู่ที่ใจคิด	14.	ต้นเหตุแห่งความทุกข์
15.	น้อมนำพุทธโถไว้ในใจ	16.	อภัยกตธรรม
17.	จิตเป็นสุขด้วยกุศลธรรม	18.	หมั่นพิจารณาสิ่งที่เรียกว่าตัวตน
19.	ธาตุทั้งสี่ล้วนไม่เที่ยง	20.	ธรรมารมณของใจ
21.	พิจารณากรรมฐานให้เห็นในสังขาร	22.	พิจารณาศพมีผลานิสงส์มาก
23.	สุขทุกข์ล้วนเป็นสิ่งสมมติ	24.	ใจสงบสุขย่อมบังเกิด
25.	ปัญหาคลี่คลายได้ด้วยใจ	26.	ศีลเป็นอาภรณ์ประดับใจ
27.	ลักษณะของจิตที่เป็นบุญ	28.	บริกรรมภาวนาเพื่อจิตสงบ
29.	เมื่อใจพบสมาธิจิตจะสงบและสบาย	30.	จิตที่เห็นทุกข์จักปล่อยวาง
31.	สมาธิเป็นที่พึ่งของจิต	32.	มีปัญญารอบรู้ในกองสังขาร
33.	ความรู้เป็นของอมตะ	34.	สมาธิ-จิตตภาวนาพุทธโธ
35.	ที่ตั้งแห่งธรรมวินัย	36.	ธรรมะจากพระไตรปิฎก
37.	มูลกรรมฐาน	38.	วิปัสสนาญาณ...ความรู้แจ้งเห็นจริง
39.	พื้นฐานแห่งความสุข	40.	ทุกสิ่งสำเร็จได้ด้วยใจ
41.	วิปัสสนาเพื่อดับทุกข์อย่างสิ้นเชิง	42.	เหตุแห่งความเสื่อมของศาสนา
43.	เหตุแห่งความเจริญของศาสนา	44.	เหตุปัจจัยแห่งทุกข์
45.	พ้นทุกข์ได้ด้วยใจ	46.	สมาธิภาวนา : ฐานที่ตั้งทางจิตใจ
47.	พุทธโธ คือ ผู้รู้	48.	จิตสงบด้วย ศีล สมาธิ ปัญญา
49.	น้ำใสเปรียบดังใจสงบ	50.	ที่พึ่งทางใจของพุทธบริษัท
51.	ที่พึ่งอันประเสริฐของมนุษย์	52.	กำหนดจิตดับสังขาร
53.	สุข-ทุกข์ ใจเป็นเครื่องกำหนด	54.	ทางสายกลางในพระพุทธศาสนา
55.	ภาวนาวัตร-ภาวนาจิต	56.	ใช้ปัญญาพิจารณาญาณสาม
57.	หลักพระพุทธศาสนา	58.	กำหนดรู้อยู่กับปัจจุบัน

ตารางที่ 3 แสดงรายชื่อหนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอีสานเรื่องรวมโอวาทหลังปาฏิโมกข์ ของพระราช
 นิโรธรังสีปัญญาวชิษฐ (เทศก์ เทศรังสี)

ลำดับ	รายชื่อ	ลำดับ	รายชื่อ
1.	วัด-วินัย	2.	ปฏิบัติอย่างจริงจังจริงใจ
3.	ปริยัติ-ปฏิบัติ-ปฏิเวธ	4.	ธรรมวินัย
5.	หลักพุทธศาสนาองอันเดียว	6.	หัดรวมให้ได้
7.	ความสงบ	8.	ตั้งอารมณ์ให้ถูก
9.	ตรวจดูตัวของเรา	10.	การปวารณามีประโยชน์มาก
11.	วินัยเป็นเครื่องคุ้มครอง	12.	อย่าให้กิเลสอบรมเรา
13.	กิจวัตรของพระสงฆ์	14.	พระวินัย
15.	ภิกษุใหม่	16.	วิธีชำระจิต
17.	ให้พิจารณาเนืองๆ	18.	การเที่ยววิเวก
19.	ป่าของพระโยคาวจร	20.	รักษาฐานะของเราให้เต็มที่บริบูรณ์
21.	จับจุดในพุทธศาสนาให้ได้	22.	ปรารภตน
23.	กายกับใจ	24.	ชาติรู้
25.	อะไรเป็นเครื่องอยู่,เครื่องยึด	26.	หาวิเวกในความไม่วิเวก
27.	อิทธิบาท 4	28.	การทำทานโดยลำดับ
29.	การชำระกิเลส	30.	กรรม-เวร 1
31.	ตั้งหลัก-แหล่งในการภาวนา	32.	ที่สุดของศีล สมာธิ ปัญญา
33.	ความสามัคคีแต่อยู่ที่จิต	34.	กรรม-เวร 2
35.	สิ่งหลอกลวง	36.	พิจารณาความตาย
37.	อาหารมีทั้งคุณและโทษ	38.	อธิบายเรื่องวันปวารณา
39.	ถึงใจหรือไม่ในวันหนึ่งๆ	40.	ขนบธรรมเนียม ระเบียบของพระรุดงค์
41.	ที่สุดของพุทธศาสนา	42.	สำรวมเข้ามาภายใน
43.	โอวาทวันเข้าพรรษา	44.	วันปวารณา
45.	เมื่อออกพรรษาแล้วเที่ยวไป	46.	การท่องบ่นสวดมนต์
47.	การปฏิบัติต้องมีหลัก	48.	การเตรียมพร้อม
49.	การปฏิบัติธรรมะมีที่สิ้นสุด	50.	อายุตะหก
51.	ของอัศจรรย์	52.	ชั้นห้า
53.	กามคุณห้า	54.	พิจารณาให้ถูกทาง
55.	อริยสัจ 4	56.	พิจารณากิเลสของตน
57.	สอนตนเองเสียก่อน	58.	จิตเป็นกลางเป็นของสำคัญมาก
59.	มารห้า	60.	เห็นของเหลวเป็นของดี
61.	วิธีเทศนา	62.	สติปัญญาฐานสี่
63.	การเตรียมพร้อม	64.	โลกธรรม 8
65.	มีหวัง-หมดหวัง	66.	กัลยาณมิตร
67.	ปฏิบัติให้เข้าถึงภายใน	68.	ธรรมะคำสอนของพระพุทธเจ้าไม่ได้อยู่ที่อื่น

ลำดับ	รายชื่อ	ลำดับ	รายชื่อ
69.	จิต-ใจ-ปัญญา	70.	พ้นจากทุกข์ได้
71.	สติ-สมาธิ-ปัญญา ตั้งมั่นจึงเห็นของจริง	72.	ความเคารพตน
73.	การพิจารณาแก้มัญฐาน	74.	การละทิฐิมานะ
75.	ตักเตือนการอยู่ร่วมกัน	76.	การอบรมในโบสถ์ครั้งสุดท้าย

ตารางที่ 4 แสดงรายชื่อหนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอีสานเรื่อง 48 พระธรรมเทศนา ของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท)

ลำดับ	รายชื่อ	ลำดับ	รายชื่อ
1.	เสียสละเพื่อธรรม	2.	ธรรมที่ยังรู้ยาก
3.	ปฏิบัติกันเถิด	4.	สองหน้าของสังขธรรม
5.	การฝึกใจ	6.	อ่านใจธรรมชาติ
7.	ดวงตาเห็นธรรม	8.	นอกเหตุเหนือผล
9.	สัมมาทิวฐิที่เยือกเย็น	10.	เรื่องจิตนี้
11.	การทำจิตให้สงบ	12.	นักบวช-นักรบ
13.	ธรรมในวินัย	14.	ทรงไว้ซึ่งข้อวัตร
15.	สัมมาปฏิบัติ	16.	สัมมาสมาธิ
17.	เพียรระลึกลับันชะ	18.	พึงต่อสู้ความกลัว
19.	ความสงบ บ่อเกิดปัญญา	20.	ไม่แน่ คือ อนิจจัง
21.	วิมุตติ	22.	ธุดงค์-ทุกข์ดง
23.	กว่าจะเป็นสมณะ	24.	เครื่องอยู่ของบรรพชิต
25.	กุญแจภาวนา		

ตารางที่ 5 แสดงรายชื่อหนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอีสานเรื่องสารัตถธรรมชุดเตรียมพร้อมของ พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน)

ลำดับ	รายชื่อ	ลำดับ	รายชื่อ
1.	ศาสนาทำให้คนต่างจากสัตว์	2.	วิภูจักร
3.	กำจัดกิเลสพันทุกข์	4.	ขันธห้า
5.	พิจารณาทุกขเวทนา	6.	อะไรคือจิต จิตพระอรหันต์
7.	จิตผ่องใสคืออวิชา	8.	หัตตาย
9.	เที่ยวกรรมฐานในกายนคร	10.	การปฏิบัติของพระอาจารย์
11.	ปฏิบัติเพื่อความพ้นทุกข์	12.	นิพพานสัจฉิกิริยา จ

การวิเคราะห์ข้อมูล

เมื่อเก็บรวบรวมกลุ่มตัวอย่างเพื่อใช้เป็นข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้ทั้งหมดมาวิเคราะห์ ดังนี้

1. วิเคราะห์วิจันลีลา เพื่ออธิบายลักษณะภาษาศาสตร์ (characteristics) หรือการวิเคราะห์วิจันกรรมและวิจันลีลา เพื่อหาลักษณะทางภาษา (linguistic featutes) ของภาษาพุทธศาสนา

2. วิเคราะห์วจนลีลาปรากฏในหนังสือธรรมะของพระสายปฏิบัติอีสานประเภทสอนพระสงฆ์ โดยใช้แนวคิดคุณลักษณะทางวจนลีลา (stylistic attribute) Biber and Conrad (2009 : 55) ประกอบด้วยคุณลักษณะทางวจนลีลา 14 ประการได้แก่ ความแจ่มชัด ความซับซ้อน ความเป็นวัตถุวิสัย ความเป็นทางการ ความชัดเจนของคำ ความถูกต้องแม่นยำ ความซื่อสัตย์ ความสั้นกระชับ การบังคับ-ชี้แนะ ความเบี่ยงบัง ความเป็นปีกแผ่น ความปิดบังอำพราง การโน้มน้าว และความเป็นอัตวิสัย
3. นำเสนอผลการวิจัยในรูปแบบพรรณนาวิเคราะห์

ผลการวิจัย

บทความวิจัยเรื่อง “วจนลีลาในหนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอีสาน” ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. วจนลีลา

วจนลีลา (Stylistic) หมายถึงรูปแบบของภาษาที่ต่างกันตามสถานการณ์การใช้ภาษาในสังคม รูปแบบที่ต่างกันแสดงให้เห็นจากลักษณะทางภาษาที่โดดเด่นในไวยากรณ์หรือตัวบ่งชี้ (marker) ทางภาษาในแต่ละข้อความ

1.1 วจนลีลาแจ่มชัด

วจนลีลาแจ่มชัด หมายถึง ลักษณะทางภาษาหรือกลวิธีทางภาษาที่เน้นการขยายความ สื่อความหมายถึงรายละเอียดด้วยวิธีการต่างๆ ซึ่งตัวบ่งชี้วจนลีลาแจ่มชัด มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ คำแสดงหลักฐาน การอ้างถึง คำเชื่อมสัมพันธ์ การใช้คำศัพท์วันสำคัญทางพุทธศาสนา มีรายละเอียดดังนี้

1.1.1 คำแสดงหลักฐาน

คำแสดงหลักฐาน หมายถึง การใช้ถ้อยคำเพื่อมีวัตถุประสงค์อธิบาย ยกตัวอย่างประกอบให้ชัดเจน ซึ่งผู้เรียบเรียงหนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอีสานใช้คำศัพท์ ดังนี้ คือ เรียกว่า ดังนี้ ต่อไปนี้ จะรู้ได้จากเหตุผลเหล่านี้คือ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

อันเจ้าสังขารคืออาการ จิตหากออกไปตั้งไว้บัญญัติไว้ว่า เขาเป็นนั่นเป็นนี่ จนรู้เท่าแล้ว เรียกว่า กำหนดรู้ทุกข์สมุทัย

(หลวงปู่มั่น ฐริทตฺโต, ม.ป.ป. :22)

วินิลกอสุนั้นคือชากศพกำลังพองเขียว วิธีปฏิบัติทั้งปวงเหมือนอุทุมมาตกะ เปลี่ยนแต่คำบริกรรมว่า วินิลกั ปฏิกูล อสุภะขึ้นพองเขียวน่าเกลียดดังนี้ อุดคหนิมิตในอสุภะนี้ปรากฏมีสีต่างๆแปลกๆกัน ปฏิภาคนิมิตปรากฏเป็นสีแดง ขาว เขียว เจือกัน

(หลวงปู่มั่น ฐริทตฺโต, ม.ป.ป. :82)

ต่อไปนี้ก็หมั่นนะ ได้ยินไหมละ ถ้าเราหัวใจยังอ่อน เราก้ตั้งให้แข็งแรงขึ้น ตั้งหลักตั้งฐานขึ้น มันแล้วกับใจของเรา สำเร็จกับใจของเรา สิ่งทั้งหลายทั้งหมดใจถึงก่อน ใจเป็นรากฐาน ใจเป็นประธาน มันไม่ได้เป็นเพราะอื่น เราปล่อยใจให้มันอ่อนมันก็อ่อน

(หลวงปู่ฝัน อาจารย์โร, ม.ป.ป. :5)

ฟังตั้งข้อสังเกตดูภายในจิตใจของตนๆ ก็จะรู้ได้ว่าเราเข้าอบรมฝึกฝนธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้าด้วยความบริสุทธิ์จริงใจ หรือว่าเรามาบ่อนทำลายสถาบันอันมีเกียรติและศักดิ์สิทธิ์เคารพของตน จะรู้ได้จากเหตุผลเหล่านี้คือ

(พระราชนิเวศรังสีปัญญาวิศิษฎ์ (เทศก์ เทสรสสี), 2539 :4)

ข้าพเจ้านี้ มันมีสาระอะไรอยู่ภายในตัวของมัน พอจะไปยึดไปถือว่า “สิ่งนี้เป็นเรา” นี่หมายถึงเรื่อง “วิปัสสนา” นี่คือการแยกหาความจริง แยกให้เห็นความจริงที่มีอยู่ในตัวเราเอง แต่เราเอง ไม่สามารถที่จะมองเห็นความจริงนี้ได้ จึงเรียกว่า “อันนั้นเป็นเราอันนี้เป็นของเรา”

(พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน), 2563 :26)

1.1.2 การอ้างถึง

การอ้างถึง หมายถึง การใช้ถ้อยคำเพื่อมีวัตถุประสงค์เชื่อมโยงความคิดในลักษณะแสดงความสัมพันธ์ในสิ่งที่ต้องการ ซึ่งผู้เรียบเรียงหนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอัสานใช้คำศัพท์ ดังนี้ ท่านอาจารย์มั่น ท่านอาจารย์เทศก์ ท่านเทศก์ พระพุทธเจ้า พระมหากัสสป มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

อันที่จริงแล้ว ที่นี่เองจำเป็นต้องแก้ไขตัวเองของตัวเองอย่างหนัก เหมือนกันกับคนที่กำลังนั่งนอนสบาย แล้วจะให้ทำงานหนัก ก็จำเป็นต้องหั้งบังคับหั้งปลอบ ท่านอาจารย์มั่นท่านชี้ตัวอย่างท่านอาจารย์เทศก์ เทศร์สังสิ ว่าท่านเทศก์นี้ได้ติดอยู่ในญาณนั้นนานยิ่งกว่าใครๆ

(หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต, ม.ป.ป. :112)

เหตุนี้พระพุทธเจ้าท่านจึงสอนไว้ให้ละเว้นโทษที่เราไม่พึงปรารถนา เช่น อทินนาทานการขโมยอย่างนี้แหละ เขามาขโมยข้าวขโมยของขโมยเล็กขโมยน้อยของเรา เราก็ไม่อยากจะ หรือโจรปล้นสะดมอย่างนี้เราก็ไม่อยากจะ ท่านจึงให้ละ

(หลวงปู่ฝั้น อาจาโร, ม.ป.ป. :135)

พระมหากัสสปพูดถามพระพุทธเจ้าว่า เมื่อศาสนาอุบัติขึ้นมาครั้งแรก พระบวชมาก็ได้สำเร็จมรรคผลนิพพานมาก แต่เมื่อพระองค์ทรงบัญญัติสิกขาบทวินัยมากขึ้น ผู้ที่ได้สำเร็จมรรคผลนิพพานน้อยไป นี่เป็นเพราะเหตุใด พระพุทธองค์ตรัสเทศนาว่า “สัตถุ ศาสนา พาทิศาสนา” คือแปลกปลอมกัน

(พระราชนิเวศรังสีปัญญาวิชฌ์ (เทศก์ เทศร์สังสิ), 2539 :209)

กระผมไปอยู่ที่ไหนถ้าไม่ได้กราบท่านอาจารย์มั่นแล้ว นอนไม่ได้ อยู่ที่ไหนก็เหมือนกัน แม้ที่สุดจะเดินจงกรมก็ต้องหันหน้าไปไหว้ท่านเสียก่อน ถ้ามีรูปท่านเป็นที่หมายของสมมุติก็กราบไหว้รูปของท่าน

(พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน), 2563 :26)

1.1.3 คำเชื่อมสัมพันธ์สาร

คำเชื่อมสัมพันธ์สาร หมายถึง การใช้ถ้อยคำเพื่อขยายความคิดในประโยคซ้อน ประโยครวม ซึ่งผู้เรียบเรียงหนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอัสานใช้คำศัพท์ ดังนี้ ที่ ซึ่ง เพื่อ แต่ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เหตุนี้พระพุทธเจ้าท่านจึงสอนไว้ให้ละเว้นโทษที่เราไม่พึงปรารถนา เช่น อทินนาทานการขโมยอย่างนี้แหละ เขามาขโมยข้าวขโมยของขโมยเล็กขโมยน้อยของเรา เราก็ไม่อยากจะ หรือโจรปล้นสะดมอย่างนี้เราก็ไม่อยากจะ

(หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต, ม.ป.ป. :112)

ในวันนั้นท่านอาจารย์เสาร์ต้องพลาดใจที่ศิษย์ของท่านได้ล่วงรู้ถึงความจริงอันปรากฏมีอยู่ในใจของท่าน ซึ่งท่านไม่เคยปรึกษาบอกใครเลย

(หลวงปู่ฝั้น อาจาโร, ม.ป.ป. :135)

ความคิดภายในใจก็เหมือนกัน ร้อยแปดพันประการ คิดไป คิดไปเมื่อไม่รู้จักตนคิดเพลินไปหลงลืมไป ไม่เข้าตนสักที อันนั้นก็เพื่อประโยชน์ตนเหมือนกัน เพื่อถูกต้องตามประสงค์ของตน

(พระราชนิเวศราชสีปญญาวิชฌ์ (เทศก์ เทสรสสี), 2539 :310)

เมื่อจิตดำเนินการประพฤติปฏิบัติมันจะต้องไปในรูปนี้ แต่ขอให้เรามีปัญญาเสียหน่อยหนึ่งว่า ที่เราทำครั้งแรกนี้ละ เราต้องการให้จิตสงบ แต่จิตมันก็ไม่สงบ เราอยากให้มันสงบก็ไม่สงบ อันนี้เราทำด้วยความอยาก แต่เราไม่รู้จกว่าทำด้วยความอยาก คือเราอยากให้มันสงบ

(พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท), 2546 :225)

จงทราบวาทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ เป็นอาการหนึ่งๆของจิตที่แสดงออกเท่านั้น เกิดขึ้นแล้วก็ตาม “สญญา อนตตา” มันก็เป็นอนตตาอย่างนั้นเอง

(พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนโน), 2563 :203)

1.2 วจนลีลาถูกต้องแม่นยำ

วจนลีลาถูกต้องแม่นยำ หมายถึง ลักษณะทางภาษาหรือกลวิธีทางภาษาที่เน้นความถูกต้อง ชัดเจน ด้านการเขียน ซึ่งตัวบ่งชี้วจนลีลาถูกต้องแม่นยำ มี 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ คำและประโยคถูกไวยากรณ์ ความหมายถูกต้อง สกกดถูกต้อง มีรายละเอียดดังนี้

1.2.1 คำและประโยคถูกไวยากรณ์

คำและประโยคถูกไวยากรณ์ หมายถึง การใช้คำและประโยคถูกต้องตามหลักภาษาไทย ตามหลักการใช้ภาษาไทย ซึ่งผู้เรียบเรียงหนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอีสานมีการใช้คำและประโยคถูกไวยากรณ์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

จะแสดงวิธีเจริญกรรมฐานภาวนา เพื่อโยคาวจร กุลบุตรได้ศึกษาและปฏิบัติสืบไป

(หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต, ม.ป.ป. :57)

ให้ภาวนาพุทโธ พุทโธใจเบิกบาน พุทโธผู้รู้ให้รู้มันให้หมด อย่าให้ปกปิดไว้ ทุกข์เกิดขึ้นก็ให้รู้ สุขเกิดขึ้นก็ให้รู้

(หลวงปู่ฝัน อาจาโร, ม.ป.ป. :105)

ท่านว่าให้พิจารณาถึงความตายทุกวัน เต็มวันจะประมาทต้องให้พิจารณาถึงความตาย ความเป็นอย่างนั้นมันมีเรื่องหลายอย่างหลายประการ

(พระราชนิเวศราชสีปญญาวิชฌ์ (เทศก์ เทสรสสี), 2539 :89)

การภาวนา หมายความว่า ให้คิดดูให้ชัดๆ พยายามอย่ารีบร้อนเกินไป อย่าช้าเกินไป ค่อยทำค่อยไป แต่ให้มีวิธีการและจุดหมายในการปฏิบัติภาวนานั้น

(พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท), 2546 :91)

ขั้นห้าหากองนี้มีการเกิด การดับกันอยู่เป็นประจำ แม้แต่พระชินาสพทานก็มีอาการเหล่านี้ เช่นเดียวกับสามัญชนทั่วไป

(พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนโน), 2563 :166)

1.2.2 ความหมายถูกต้อง

ความหมายถูกต้อง หมายถึง การใช้ความถูกต้องตามหลักอรรถศาสตร์ภาษาไทยและระบบความหมายของภาษาไทย ตามหลักการใช้ภาษาไทย ซึ่งผู้เรียบเรียงหนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอีสานมีการใช้ความหมายถูกต้องดัง มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

การกำหนดจิตพิจารณาธรรม เรียกว่า บริกรรม จิตที่กำลังทำการกำหนดพิจารณาธรรมอย่างเอาใจใส่
(หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต, ม.ป.ป. :37)

วินโย แปลว่า นำเสียจากความชั่ว นำความชั่วจากตน นำตนออกจากความชั่ว
(หลวงปู่ฝั้น อาจาโร, ม.ป.ป. :115)

วันนี้ต้องพูดถึงเรื่องขนบธรรมเนียม ระเบียบ ไม่ใช่พูดถึงเรื่องภาวณา ขนบธรรมเนียมระเบียบของ
พระอริยสงฆ์ที่เรียกว่าถืออริยสงฆ์ธรรม นั้นแปลว่า ธรรมอันเป็นเหตุให้ไปหาความสงบ ไปหาความดี ไปหาความ
บริสุทธิ์
(พระราชนิเวศรังสีปัญญาวิศิษฐ์ (เทศก์ เทสรสสี), 2539 :209)

เราขอมาประพาศพิพรหมจรรย์นี้ เพื่อหวังว่ามันจะพ้นทุกข์ อะไรมันพาเราเป็นทุกข์ เราย้ำเข้าไปจะ
เห็นไหม
(พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท), 2546 :291)

คำว่าสมมุติคือการเกิด การตายดังที่เป็นอยู่นั้น จะไปเกิดในภพที่เสียบๆละเอียดขนาดไหนก็ตาม ที่
เป็นเรื่องของสมมุติแฝงอยู่นั้น จึงไม่มี
(พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน), 2563 :170)

1.3 วจนลีลาขัดถ้อยขัดคำ

วจนลีลาขัดถ้อยขัดคำ หมายถึง ลักษณะทางภาษาหรือกลวิธีทางภาษาที่เน้นการระบุดำ ระบุด
ความหมายชัดเจน เพื่อความชัดเจนว่าสิ่งที่อธิบายแตกต่างจากคำอื่นๆ ซึ่งตัวบ่งชี้วจนลีลาขัดถ้อยขัดคำ มี 2
ตัวบ่งชี้ ได้แก่ การอ้างตัวเลข การใช้คำเจาะจง มีรายละเอียดดังนี้

1.3.1 การอ้างตัวเลข

การอ้างตัวเลข หมายถึง การสื่อสารด้วยการใช้ตัวเลขเป็นองค์ประกอบ ซึ่งผู้เรียบเรียงหนังสือคำ
สอนสำหรับพระป่าอีสานมีการอ้างตัวเลข มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เมื่อกำหนดนับลมที่เดินโดยคลองนาสิกด้วยประการดังนี้ ลมหายใจเข้าออกก็จะปรากฏแก่โยคาวจร
กุลชัดและเร็วเข้าทุกที อย่าพึงเอาสติตามลมเข้าออกนั้นเลย พึงคอยกำหนดนับให้เร็วเข้าตามลมเข้าออกนั้น
ว่า 1,2,3,4,5/1,2,3,4,5,6 /1,2,3,4,5,6,7/ 1,2,3,4,5,6,7,8 /1,2,3,4,5,6,7,8,9/ 1,2,3,4,5,6,7,8,9,10 พึงนับ
ตามลมหายใจเข้าออกดังนี้รำไป

(หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต, ม.ป.ป. :93)

ในระยะเวลาที่ท่านเทศก์หลงอยู่ในญาณนั้น เราได้พยายามแก้ไขอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้คลายจากความเป็น
เช่นนั้น กว่าจะได้ผลต้องใช้เวลาถึง 12 ปี เพราะท่านอาจารย์เทศก์ได้ติดอยู่ในญาณถึง 12 ปี ครั้นเมื่อท่าน
อาจารย์เทศก์แก้ไขตัวของท่านได้แล้ว ถึงกับอุทานว่าเราหลงไปถึง 12 ปี ถ้าไม่ได้ท่านอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิ
แก้ไขแล้ว เราก็จะต้องติดไปจนตาย

(หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต, ม.ป.ป. :112-113)

เวลานี้เราทั้งหลายขยายออกไปแล้ว ก็กว้างขวางพิสดารมากมาย ถ้าวิถิตารนัยก็พรรณนาไปถึง 84,000 พระธรรมขันธ์ รวมเข้ามาแล้ว 227 สังเขปนัย แล้วมีธรรมอันเดียว

(หลวงปู่ฝั้น อาจาโร, ม.ป.ป. :116)

เราฝึกหัดนี้ฝึกหัดหาความสงบ ทุกอย่างทุกประการที่อบรมมาก็เข้าหาความสงบอย่างเดียว ความไม่สงบมันมีมาก อย่างเราตั้งแต่เกิดขึ้นมาก็หาความสงบไม่ได้ จนกระทั่งวันหนึ่งๆ 24 ชั่วโมง จะเอาความสงบจริงๆ จังๆสัก 5 นาทีก็ยังมี 10 นาทีก็ยังมี

(พระราชนิเวศรังสีปัญญาวิชฌ์ (เทศก์ เทสรสสี), 2539 : 39)

1.4 วจนลีลาซับซ้อน

วจนลีลาซับซ้อน หมายถึง ลักษณะทางภาษาหรือกลวิธีทางภาษาที่เน้นการให้รายละเอียดที่มากกว่าปกติ หรือสลับซับซ้อนในด้านลักษณะทางไวยากรณ์ ซึ่งตัวบ่งชี้วจนลีลาซับซ้อน มี 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ ประโยคซ้อน ประโยคกรรม ประโยคสื่อความหมายปฏิเสธ นามวลีแปลง สรรพนามบุรุษที่สาม มีรายละเอียด ดังนี้

1.4.1 ประโยคซ้อน

ประโยคซ้อน หมายถึง การใช้ประโยคที่มีองค์ประกอบของประโยคหลัก ประโยคย่อย ซึ่งผู้เรียบเรียงหนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอัสสัมชัญมีการใช้ประโยคซ้อน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

จงละเสีย ซึ่งความเพลิดเพลิดและความถึอมนั่นในสิ่งเหล่านั้น วิญญานของท่านก็จะไม่ตั้งอยู่ในภพดังนี้

(หลวงปู่ฝั้น ภูริทัตโต, ม.ป.ป. :180)

ภิกษุสามเณรบวชแล้วไม่ประพฤติปฏิบัติศีลของตน สมาธิของตนไม่รักษา ที่เล่าเรียนไปก็เรียนไปเปล่าประโยชน์

(หลวงปู่ฝั้น อาจาโร, ม.ป.ป. :136)

การปฏิบัติถึงพระที่ยังอยู่ไม่ได้สัก ออกพรรษาแล้วไม่ได้อยู่ในขอบเขตจำกัดอย่างในพรรษาในวัด ไปที่อื่นที่ไกลที่ใดก็ตามเถอะ เราต้องปฏิบัติอยู่ตลอดเวลา ไม่ใช่ออกพรรษาแล้วจะทอดทิ้ง

(พระราชนิเวศรังสีปัญญาวิชฌ์ (เทศก์ เทสรสสี), 2539 :53)

ธรรมารมณที่่เกิดขึ้นกับใจแล้ว ทำให้อยากได้เงิน อยากได้ทอง อยากได้สิ่ง อยากได้ของ ธรรมารมณอย่างนั้นไม่พอให้ล้มตาย แต่ถ้าเป็นธรรมารมณที่่ซุ่มด้วยน้ำกามเกิดขึ้นแล้ว มันทำให้ลุ่มพอลุ่มแม

(พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺ-โท), 2546 :91)

ถ้าหากไม่สามารถจะคิดค้นแก้ไขได้โดยลำพังตนเอง ก็ต้องรับมาหาท่าน ให้ชี้แจงแนะนำ ซึ่งตัดลัดเวลา ที่ยึดเยื้อเฉพาะการแก้ไขด้วยตนเองนั้น ออกไปได้มากมาย

(พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน), 2563 :30)

ผู้ปฏิบัติตามหลักธรรมของพระพุทธเจ้าท่านนั้นจะเป็นผู้มีทางทราบได้ และทราบได้โดยลำดับภายในหัวใจของตน อันเป็นสถานที่ผลิตหรือที่เกิดที่อยู่ของความวุ่นวายทั้งหลาย โลกย่อมเป็นอยู่เช่นนั้น เพราะคำว่าโลกกับคำว่า อนิจจัง ทุกขัง อนตตา เป็นสิ่งที่เกี่ยวพันกันไปตลอดสายแยกไม่ออก

(พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน), 2563 :263)

1.4.2 ประโยคสื่อความหมายปฏิเสธ

ประโยคสื่อความหมายปฏิเสธ หมายถึง การใช้ประโยคที่มีเจตนาปฏิเสธเนื้อความหลักของสาระสำคัญของเรื่องสื่อสารนั้นๆ ซึ่งผู้เรียบเรียงหนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอัสสัมชัญมีการใช้ประโยคสื่อความหมายปฏิเสธ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กรรมฐานที่เหลือน่าไม่ได้เน้น ไม่ได้ให้ความสำคัญ แต่หลักพุทธ ท่านสอนศิษย์เรื่อยมา คือ พุท
หายใจเข้า โธ หายใจออก พระสายพระอาจารย์มั่น ล้วนยึดหลักพุทธทั้งนั้น

(หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต, ม.ป.ป. :15)

ต่อไปนี้จะไม่อธิบายละ เมื่ออธิบายแล้วจะมาฟังแต่เสียง พอได้ความแล้วให้รู้จักมันข้อตรงไหน มัน
คาตรงไหนแก้ตรงนั้น เหมือนกับเราคั้น คั้นในตัวของเรา คั้นตรงไหน เราก็ต้องแก้ตรงนั้น มันก็จะหาย

(หลวงปู่ฝั้น อาจาโร, ม.ป.ป. :130)

ความสามัคคีแท้ที่อยู่จิตใจ ไม่ใช่อยู่ที่กาย จิตคิดมุ่งมาดปรารถนาที่จะให้หมู่เพื่อนเป็นสุขสบาย ให้หมู่
เพื่อนได้ความรู้ความเข้าใจเพื่อจะปรองดอง ทำความคิดความเห็นให้ลงรอยกัน

(พระราชนิเวศรังสีปัญญาวิศิษฐ์ (เทศก์ เทสรสสี), 2539 :355)

ถ้าพูดถึงธรรมะ พูดถึงเรื่องข้อปฏิบัติแล้ว ไม่ค่อยได้ยิน ที่ไปเทศน์ก็เหมือนกัน พอขึ้น นะโม ตัสสะ
ภะคะวะโต เท่านั้น ง่วงแล้วทั้งนั้น ไม่ยอมรับมันเลย ตาย พอถึง เอวัง ก็ลืมตาขึ้นมา

(พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท), 2546 :91)

เมื่อเรากำหนดอยู่เช่นนี้ไม่มีอะไร กำหนดคำว่า “พุทโธๆๆ” ก็ให้รู้อยู่กับใจของเรา ไม่ต้องไปคิด
วาดภาพว่า สวรรค์เป็นอย่างนี้ นิพพานเป็นอย่างนั้น เทวบุตรเทวดาเป็นอย่างนั้น เหมือนที่เราเรียนมานั้น
ท่านเห็นด้วยความจริง ด้วยญาณของท่าน ในหลักธรรมชาติของท่านที่รู้

(พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน), 2563 :30)

1.4.3 สรรพนามบุรุษที่สาม

สรรพนามบุรุษที่สาม หมายถึง การใช้คำแทนสื่อความหมายถึงผู้อื่น เช่น ท่าน มัน ซึ่งผู้เรียบเรียง
หนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอัสสัมชัญการใช้ประโยคสื่อความหมายปฏิเสธ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ท่านเปรียบว่ามีกระเข้ตัวหนึ่งใหญ่เหลือเกินอยู่ในท้องทะเล มันไม่รู้ว่าหางของมันอยู่ที่ไหน เมื่อมันไม่
รู้ มันเห็นหางของมัน มันก็กินหางของมัน กินไปๆจนเหลือแต่หัว เลยขม้ำขำหมดเลย และท่านก็อธิบายว่า
การหลงตัวด้วยญาณนี้มันละเอียดนัก

(หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต, ม.ป.ป. :109)

ท่านบอกว่า เมื่อวิชาความหลงมีแล้วก็ป็นปัจจัยให้เกิดสังขาร สังขารมีแล้วก็ป็นปัจจัยให้เกิด
วิญญาน วิญญานมีแล้วก็ป็นปัจจัยให้เกิดนามรูป

(หลวงปู่ฝั้น อาจาโร, ม.ป.ป. :146)

ถ้าหากไม่ส่งออกไปนอก มันมีเขตแดนอยู่หรือ เราสำรวจเข้ามาภายในใจแล้วของภายนอกไม่ต้องรู้
เรื่อง มันมีเขตแดนอยู่ในนั้นแหละ

(พระราชนิเวศรังสีปัญญาวิศิษฐ์ (เทศก์ เทสรสสี), 2539 :221)

บ่วงก็เช่นกัน รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ เป็นบ่วงผูกเอาไว้ เมื่อเราติดในรูป เสียง
กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์ ก็เหมือนกันกับปลากินเบ็ด รอให้เจ้าของเบ็ดมา ดินไปไหนก็ไม่หลุด อันที่
จริงแล้ว มันยิ่งกว่าปลากินเบ็ด ต้องเปรียบได้กับกินเบ็ด เพราะกินเบ็ดนั้น มันกินลงไปถึงไส้ถึงฟุง แต่
ปลากินเบ็ด ก็กินอยู่แค่ปาก

(พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท), 2546 :62)

ท่านผู้ชำระจิตบริสุทธิ์แล้ว ท่านไม่ได้มาเกิดอีก ถ้าจิตบริสุทธิ์แล้ว ชำระกันทำไม มันมีที่แย้งกันตรงนี้
จะชำระเพื่ออะไร

(พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน), 2563 :184)

1.5 วจนลีลาโน้มน้าว

วจนลีลาโน้มน้าว หมายถึง ลักษณะทางภาษาหรือกลวิธีทางภาษาที่ชักจูงใจให้ผู้รับสารคล้อยตามด้วยศิลปะทางภาษาที่จรโรจใจ และสื่อความหมายจากสิ่งที่เป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม ซึ่งตัวบ่งชี้วจนลีลาโน้มน้าว มีตัวบ่งชี้ 4 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ คำถามเชิงวาทศิลป์ อุปลักษณ์ การซ้ำ การใช้คำอุทาน การใช้เรื่องเล่า มีรายละเอียดดังนี้

1.5.1 คำถามเชิงวาทศิลป์

คำถามเชิงวาทศิลป์ หมายถึง การสื่อสารด้วยรูปประโยคคำถามแต่ไม่ได้มีเจตนาต้องการคำตอบ แต่มีเจตนาสร้างความตระหนักรู้ ฉุกใจคิด ซึ่งผู้เรียบเรียงหนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอีสานมีการใช้ประโยคสื่อความหมายปฏิเสธ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

วิชาที่แท้จริงกับชื่อเสียงมันติดกันมาก เห็นแต่กระแสของมันเป็นกระจายไปทั่วโลก นั่นมันเป็นเพียงกิ่งก้านเหมือนเราไปหาจับโจรผู้ร้าย ไปจับก็จะได้แต่สมุนของมันเท่านั้น จับคนไหนก็เป็นสมุนของมันๆ ไม่ทราบว่ นายมันอยู่ที่ไหน มีรูปร่างหน้าตาเป็นอย่างไร เพราะไม่เคยเห็นหัวหน้ามัน

(พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน), 2563 :18)

1.5.2 อุปลักษณ์

อุปลักษณ์ หมายถึง วิธีการทางภาษาที่กล่าวเชื่อมโยงสิ่งเป็นนามธรรมให้เป็นรูปธรรม ซึ่งมีลักษณะการใช้คำเชื่อมโยงกับลักษณะไม่มีคำเชื่อมโยง อุปลักษณ์ลักษณะการใช้คำเชื่อมโยง เช่น เปรียบเหมือน ดัง แฉก ประดู่ คล้าย ส่วนลักษณะไม่มีคำเชื่อมโยง เช่น ต้นทุ่น ทำทุ่น รากฝอยของต้นไม้ รากแก้ว ซึ่งผู้เรียบเรียงหนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอีสานมีการใช้ประโยคสื่อความหมายปฏิเสธ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

มูลมรดกนี้แลเป็นต้นทุ่นสำหรับการฝึกหัดปฏิบัติตน ไม่ต้องเป็นคนจนทรัพย์สำหรับทำทุ่นปฏิบัติ

(หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต, ม.ป.ป. :26)

ภิกษุทั้งหลาย! เปรียบเหมือนดังดอกบัวขาว หรือดอกบัวหลวงหรือดอกบัวขาวแต่ละชนิด ในกอบัวขาวหรือในกอบัวหลวง หรือในกอบัวขาว เกิดแล้วในน้ำ เนิ่องอยู่ในน้ำ ขึ้นตามน้ำ จมอยู่ใต้น้ำ อันน้ำเลี้ยงไว้คลุกเคล้า บริบูรณ์ชุ่มซาบด้วยน้ำเย็นจนถึงยอดและเหง้า ไม่มีเอกเทศใดๆแห่งดอกบัวขาว หรือดอกบัวหลวงหรือดอกบัวขาว ทุกส่วนที่น้ำเย็นจะไม่ถูกต้อง ฉันทไฉ

(หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต, ม.ป.ป. :165)

เราทั้งหลายพากันมาบวชเรียน เขียน อ่าน มาปฏิบัติภาวนา ก็พยายามตั้งใจของตัวเอง แต่ก็ทำได้ยาก กำหนดข้อประพฤติปฏิบัติไว้อย่างนั้นอย่างนั้นแล้ว ก็ทำได้เพียงวันหนึ่ง สองวัน หรือแค่สองชั่วโมง ก็ล้มเสียแล้ว ...พอนึกได้ ก็จับตั้งอีก ปฏิบัติอีก นี้ เรามักเป็นเสียอย่างนี้ เพราะสร้างทำนบไว้ไม่ดี ปฏิบัติไม่ทันเป็นไม่ทันเห็น มันก็เป็นอยู่อย่างนั้น มันจึงเป็นโลกุตระไม่ได้ ถ้าเป็นโลกุตระได้ มันพ้นไปจากสิ่งทั้งหลายนี้แล้ว มันก็สงบเท่านั้นเอง

(พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺ-โท), 2546 :63)

ทำนบตัดอย่างนี้ เช่นเดียวกับที่เรตัดรากฝอยของต้นไม้ ตัดไปตัดมา ก็ไม่มีรากอะไรเหลืออยู่ สุดท้ายก็เหลือแต่รากแก้ว ก็ถอนขึ้นมา หมด ไม่มีเหลือ

(พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน), 2563 :58)

1.5.3 การซ้ำ

การซ้ำ หมายถึง การกล่าวอีกครั้งในรูปแบบคำศัพท์เดิม ข้อความเดิม ซึ่งผู้เรียบเรียงหนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอัสสัมชัญมีการใช้ประโยคสื่อความหมายปฏิเสธ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ดินที่จะทำดวงกลืนนั้น พึงชำระให้หมดจด ทำเป็นวงกลมกว้างคืบ 4 นิ้ว ชัดให้ราบเสมอดังหน้ากลอง พึงปิดกวาดที่นั้นให้เตียนสะอาด ปราศจากหยากเยื่อเพื่อฝอย แล้วพึงชำระกายให้หมดเหงื่อไคล

(หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต, ม.ป.ป. :5)

อุคคหนิมิตและปฏิภาคนิมิตในอานาปานสติกรรมฐานนี้ ย่อมปรากฏแกโยคาวจรต่างๆกัน บางองค์ ปรากฏดังปุยนุ่นบ้าง ปุยสำลีบ้าง บางองค์ ปรากฏเป็นวงช่องรัศมีบ้าง ดวงแก้วมณีแก้วมุกดาบ้าง

(หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต, ม.ป.ป. :14)

คนเราที่เกิดมาในโลกนี้มีความปรารถนาอยู่สามนัยมาใช้หรือ

นัยหนึ่ง : ต้องการวัตถุข้าวของเงินทองมากมาย

นัยสอง : ต้องการรูปร่างสวยงามอายุยืนนาน ไม่มีโรค ไม่มีภัย

นัยสาม : ต้องการมีสติปัญญาเฉลียวฉลาด

(หลวงปู่ฝัน อจาโร, ม.ป.ป. :23)

พิจารณากาย ภายนอกภายใน พิจารณากายนอกคือกายของคนอื่น ภายในคือกายของเรา ตั้งสติกำหนดพิจารณาเห็นกายนี้สักแต่ว่ากาย จนกระทั่งมันเห็นเป็นของธรรมดา ธรรมดา พิจารณาไป พิจารณาไป มันจะค่อยรู้เรื่องหรือ

(พระราชนิเวศรังสีปัญญาวชิขุภักดิ์ (เทศก์ เทสรังสี), 2539 :303)

นี่แหละการพิจารณาเรื่องของตัวเอง คือเรื่องของตัวเอง พิจารณาเช่นนี้ เราไม่ต้อง กลัวตาย กลัวไปทำไม พระพุทธเจ้าทรงสอนไม่ให้กลัว ธรรมไม่สอนให้กลัว ความจริงไม่เป็นสิ่งที่น่ากลัว เพราะเป็นความจริง จะน่ากลัวที่ตรงไหน

(พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนโน), 2563 :156)

1.5.4 การใช้คำอุทาน

การใช้คำอุทาน หมายถึง การใช้คำศัพท์สื่ออารมณ์ความรู้สึก เพื่อสร้างอารมณ์ในการรับสารธรรมะ ซึ่งผู้เรียบเรียงหนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอัสสัมชัญมีการใช้ประโยคสื่อความหมายปฏิเสธ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ศีลห้าเปรียบได้แก่ ขา สอง แขนสอง ศรีษะหนึ่ง ได้ตัวศีลห้ามาแล้ว จะไปขอศีลห้ากับใครอีกล่ะ จะไปขอศีลษะกับใคร จะไปขอแขนขากับใคร ใครเล่าเขาจะให้ หือ

(หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต, ม.ป.ป. :24)

คราวนี้แลเป็นส่วนที่จะเป็นกันเอง คือ จิตย่อมจะรวมใหญ่ เมื่อรวมพิบลงย่อมปรากฏว่าทุกสิ่งรวมลงเป็นอันเดียวกัน คือ หมดทั้งโลก ย่อมเป็นธาตุทั้งสิ้น นิमितจะปรากฏขึ้นพร้อมกันว่า โลกนี้ราบเหมือนหน้ากลอง

(หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต, ม.ป.ป. :48)

เอ้า ต่อไปลองดู มันดีหรือไม่ดี สอบดูซิ ใครดีไม่ดี ก็รู้ตรงนี้แหละ ใครดีก็ดูเอา

(หลวงปู่ฝัน อจาโร, ม.ป.ป. :95)

เดี๋ยวนี้เราหลงวุ่นวายเดือดร้อนกันอยู่ที่นี่แหละ หลงสมมติว่านี่ก็ของตัวเอง นั่นก็ของตัวเอง นี่ก็ของกู นั่นก็ของกู เขาต่อหน้าเขาณะ ของกู ของกู ของกู ไปหมด

(หลวงปู่ฝัน อจาโร, ม.ป.ป. :73)

จะทำอย่างไร จะไปก็ได้ จะอยู่กับก็ได้ แต่ให้มีเหตุผล ไม่ใช่ไม่ให้หนังไม่ให้เดินไปไหน ไม่ใช่อย่างนี้ เดินไปให้มันเหนื่อยเถอะ ให้มันเต็มที่เลย ให้มันเหนื่อย แต่ก่อนเห็นภูเขา แห่ม สบายดีเหลือเกิน เดี๋ยวนี้เห็นภูเขา อ้อย ถอยกลับแล้ว

(พระโพธิญาณเถร (ชา สุภท-โท), 2546 :328

1.5.5 การใช้เรื่องเล่า

การใช้เรื่องเล่า (narrative) หมายถึง การสื่อสารด้วยเรื่องราวที่เล่าเป็นเรื่องขนาดสั้น เพื่อเสริมอธิบายธรรมะ ซึ่งผู้เรียบเรียงหนังสือคำสอนสำหรับพระป้าอีสานมีการใช้ประโยคสื่อความหมายปฏิเสธ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

มีคนกราบทูลถามพระพุทธเจ้าว่า โลกอันนี้เป็นของกว้างขวาง หาที่สุดไม่ได้ ไม่มี พระพุทธเจ้าตรัสว่ามีที่สุดคือ กว้างศอก ยาววา หนาคืบ อันนี้ที่สุดอยู่ตรงนี้

(พระราชนิโรธรังสีปัญญาวิศิษฐ์ (เทศก์ เทศร์สี), 2539 :251)

ผมเคยเทศน์ที่ว่าการกุศลเกิด ผมเคยเทศน์ให้ฟังหนึ่ง เขาเลยไม่อยากฟังว่าเทศน์ของตื้นๆ เราอยากจะให้เข้าใจหลักฐานเบื้องต้นให้มั่นคงเสียก่อน แล้วจึงฟังเทศน์ต่อไป

(พระราชนิโรธรังสีปัญญาวิศิษฐ์ (เทศก์ เทศร์สี), 2539 :297)

มีพระเถระองค์หนึ่งในครั้งพุทธกาล อยากจะปฏิบัติให้ถูกต้อง อยากจะรู้ว่าอะไรถูกอะไรผิดให้มันแนนอน เทียบออกไปอยู่องค์เดียว ว่าอยู่หลายองค์มันวุ่นวาย อยู่องค์เดียวทำสมาธิไปเรื่อยๆ สมาธิก็สงบบ้าง ไม่สงบบ้าง เอาแนนอนไม่ได้ บางทีก็ขี้เกียจ บางทีก็ขยัน เกิดความสงสัยเพราะกำลังหาทางปฏิบัติอยู่

(พระโพธิญาณเถร (ชา สุภท-โท), 2546 :315)

วันหนึ่งท่านก็เอาฝาบาตรหงายขึ้นจับเอากาน้ำมารินใส่ มีแต่น้ำเท่านั้นแหละ โยมก็ตามมานั่งอยู่จะมาฟังธรรม ท่านก็เอาข้าวเหนียวมาปั้นแล้วจุ่มกับน้ำในฝาบาตรที่รินมาจากกาน้ำนั้นแหละ ท่านก็ฉันทิ้งไป โยมเขาก็มองท่าน

(พระโพธิญาณเถร (ชา สุภท-โท), 2546 :34)

วันนี้ท่านทั้งหลายได้มาเยี่ยมวัดป่าบ้านตาด เป็นโอกาสที่เหมาะสมที่ได้มาเยี่ยมผู้ป่วย คือคุณพวด ด้วยคุณพวดก็ได้รักษาตัวที่โรงพยาบาล และได้รับการมาเติมกำลังความสามารถ จากนั้นก็ได้มารักษาที่นี่ ฟังเสียงต่อนนี้ก็เหมือนว่า วัดป่าบ้านตาดนี้เป็นเรือนพยาบาล แต่หมายถึงธรรมโอสถ

(พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนโน), 2563 :15)

1.6 วจนลีลาบังคับ-ชี้แนะ

วจนลีลาบังคับ-ชี้แนะ หมายถึง ลักษณะทางภาษาหรือกลวิธีทางภาษาที่สื่อความหมายให้ผู้รับสาร กระทำตามสิ่งทีผู้ส่งสารบังคับ หรือชี้แนะ ซึ่งตัวบ่งชี้วจนลีลาบังคับ-ชี้แนะ มีตัวบ่งชี้ 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ กริยาบังคับ ประโยคคำสั่ง กริยาชี้แนะ มีรายละเอียดดังนี้

1.6.1 กริยาบังคับ

กริยาบังคับ หมายถึง การแสดงกระทำชี้แนะให้ปฏิบัติ เพื่อเจตนาในการอธิบายธรรมะให้ปฏิบัติตาม เช่น ฟัง ต้อง ขอให้ อย่า ซึ่งผู้เรียบเรียงหนังสือคำสอนสำหรับพระป้าอีสานมีการใช้ประโยคสื่อความหมายปฏิเสธ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ฟังบริกรรมภาวนาปฏิภาณต่างๆ ดั่งนี้จำไป ถ้ามีวาสนาบารมีเคยได้สั่งสมมาแต่ชาติก่อนๆแล้วก็อาจได้สำเร็จฌาน ถ้าหากวาสนาบารมีมิได้ ก็ยากที่จะสำเร็จฌานด้วยการเพ่งแผ่นดินอย่างง่านี้ จำจะ ต้องทำเป็น

ดวงกสิณ เมื่อจะทำ พึงหาดินสีแดงตั้งแสงพระอาทิตย์แรกอุทัยมาทำ อย่าทำในที่คนสัญจรไปมาพลุกพล่าน พึงทำในที่สงัด เป็นที่ลับที่กำบัง ดวงกสิณนั้นจะทำตั้งไว้กะที่ที่เดียว หรือจะทำชนิดยกไปได้ก็ตาม

(หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต, ม.ป.ป. : 60-61)

มันไม่มีอะไรข้อมไม่มีอะไรคา เหมือนกันกับผู้ที่ดับขันธไปแล้ว มีลูก ลูกจะร้อง แม่จะไป พ่อจะไป ขอให้พ่ออยู่กับลูกกับเต่าก็ได้ ลูกจะไป ก็ขอให้อยู่กับพ่อกับแม่ไม่ได้ หรือสามีจะไป ขอยู่กับภรรยาก่อนก็ได้ ภรรยาจะไป

(หลวงปู่ฝั้น อาจาโร, ม.ป.ป. : 73)

นี่ ต้องปฏิบัติให้ได้อย่างนี้ อย่าให้มีลม อย่าให้มีธง ถ้ามีธงก็ต้องมีลม ถ้ามีลมก็ต้องมีธง มันก็เลยจบกันไม่ได้สักที นำเอาเรื่องนี้มาพิจารณา วางให้มันว่างจากลม ว่างจากธง ความเกิดไม่มี ความแก่ไม่มี ความเจ็บตายไม่มี มันว่างที่เราเข้าใจว่าจริง เข้าใจว่าลมนั้น มันเป็นแต่ความรู้สึกที่สมมุติขึ้นมาเท่านั้น ความจริงมันไม่มี นำจะเอาไปฝึกใจของเรา

(พระโพธิญาณเถร (ชา สุภท-โท), 2546 :63)

หรือว่ายังไง ลองอีกก็ได้ เออ เป็อรุดงค์แล้ว อันนี้ก็ไม่ว่า ถ้าผมภาวนานะ แหม ไม่ไปแล้ว เป็อ อันนี้ก็ไม่ว่า ถ้าในใจผมว่าไม่ไปแล้วรุดงค์

(พระโพธิญาณเถร (ชา สุภท-โท), 2546 :328)

1.6.2 ประโยคคำสั่ง

ประโยคคำสั่ง หมายถึง การใช้ภาษาเพื่อสื่อความหมายให้ปฏิบัติตาม เพื่อสื่อเจตนาบังคับให้กระทำตามหลักธรรมคำสอนนั้นๆ เช่น จง ออย่า ซึ่งผู้เรียบเรียงหนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอีสานมีการใช้ประโยคสื่อความหมายปฏิเสธ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

สิ่งใดยังบกพร่องอยู่ควรแก้ไข แล้วจงช่วยกันปรับปรุงแก้ไขให้มันดีขึ้น ถ้าสิ่งใดมันถูกต้องแล้ว ก็จงพากันส่งเสริมให้เจริญก้าวหน้าถาวรต่อไป อย่าได้ทอดทิ้งให้แต่ครูบาอาจารย์ผู้เป็นหัวหน้าคนเดียว มันหนักท่านความหนักของผู้เป็นหัวหน้ามิใช่แต่เครื่องบริหารอย่างเดียว มันหนักนัก

(พระราชนิเวศรังสีปัญญาวิศิษฎ์ (เทศก์ เทสรังสี), 2539 :5)

เราจงถือเอาหลักนี้มาเป็นกฎเกณฑ์เป็นคติเครื่องสอนใจ อย่าเอาคนโง่เง่าเต่าตนุหรือเซ่อๆ ซ่าๆ อันหาสาระไม่ได้มาเป็นคติเครื่องนำทาง ปกติเราก็คือเป็นอย่างนั้นอยู่แล้ว แม้ไม่ถึงขนาดนั้นก็ยังคงจัดว่าเป็นที่ป็นน้องเป็นญาติกับสิ่งไม่ดีนั้นได้ เพราะกิเลสพาให้เป็น ไม่ใช่อะไรพาให้เป็น จงพากันทราบไว้อย่างถึงใจทุกระยะไปใจจะไม่ประมาทว่าเราฉลาดกว่ากิเลส

(พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนโน), 2563 :91)

1.6.3 กริยาชี้แนะ

กริยาชี้แนะ หมายถึง การแสดงกริยาแนะนำความให้ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน ซึ่งผู้เรียบเรียงหนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอีสานมีการใช้ประโยคสื่อความหมายปฏิเสธ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ท่านสอนให้เจริญอุสุภกรรมฐาน ซึ่งมี 10 อย่าง คือ การพิจารณาซากศพที่อยู่ในสภาพต่างๆ ตั้งแต่ซากศพที่เน่าพองขึ้นอืด จนกระทั่งเหลือแต่กระดูก อย่างวิธีเจริญอุสุภะข้อแรก คือพิจารณาซากศพที่เน่าพองขึ้นอืด ท่านบอกให้อยู่เหนือลม

(หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต, ม.ป.ป. : 8)

วิธีเจริญอานาปานสติ ท่านแนะให้ไปหาที่ว่างเปล่าอันสงบสงัด นั่งคู้บัลลังก์ขัดสมาธิทำขาหัดบเท้าซ้าย มือขวาหัดบมือซ้าย ตั้งกายให้ตรงดำรงสติไว้ให้มั่น คอยกำหนดรู้ลมหายใจเข้าและลมหายใจออก

(หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต, ม.ป.ป. : 12)

พวกเราจงพิจารณาดูตัวเรากับรอบๆตัวเรา มันมีอะไรตามภูตามเขามิติดินมีหิน นั่นเป็นธาตุดิน มีห้วย มีธาร นั่นเป็นธาตุน้ำ มีฟ้ามีอากาศ นั่นเป็นธาตุลม มีความร้อนมีไฟ

(หลวงปู่ฝั้น อาจาโร, ม.ป.ป. :63)

จงเมตตาเอ็นดูกันตักเตือนซึ่งกันและกันเป็นการปวารณา แทนอุโบสถสังฆกรรมเป็นการใหญ่ในการที่ปวารณาซึ่งกันและกัน

(พระราชนิเวศรังสีปัญญาวิศิษฎ์ (เทศก์ เทสรังสี), 2539 :5)

พระกรรมฐานท่านสอนว่า อิริยาบถสี่ การยืน การเดิน การนั่ง การนอน คนเราอาศัยอิริยาบถอย่างนี้ อยู่ การเดิน การนั่ง หรือการนอน แต่มันจะเร็วหรือช้า มันก็ค่อยๆ เข้าไปในตัวของมัน

(พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท), 2546 :132)

1.7 วจนลีลาเป็นปึกแผ่น

วจนลีลาเป็นปึกแผ่น หมายถึง ลักษณะทางภาษาหรือกลวิธีทางภาษาที่สร้างความเป็นกันเอง ลดระยะห่าง และสร้างความสนิทสนม ระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ตัวบ่งชี้วจนลีลาเป็นปึกแผ่น มีตัวบ่งชี้ 3 ตัวบ่งชี้ ได้แก่ สรรพนามบุรุษที่หนึ่ง คำลงท้าย การใช้คำบอกกลุ่ม มีรายละเอียดดังนี้

1.7.1 สรรพนามบุรุษที่หนึ่ง

สรรพนามบุรุษที่หนึ่ง หมายถึง การใช้คำแทนตัวผู้พูด เพื่อสื่อเจตนาการใช้ประธานในการส่งสาร ธรรมะ เช่น อาตมา เรา ซึ่งผู้เรียบเรียงหนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอีสานมีการใช้ประโยคสื่อความหมาย ปฏิเสธ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ขั้นนี้เป็นเบื้องต้นในอันที่จะดำเนินต่อไป ไม่ใช่ที่สุดอันพระโยคาวจรเจ้าจะพึงเจริญให้มาก ทำให้มาก จึงจะเป็นไปเพื่อความรู้อย่างอีกจนรอบจนชำนาญ เห็นแจ้งชัดว่าสังขารความปรุงแต่งอันเป็นสมมติว่า โนนเป็นของเรา โนนเป็นเรา เป็นความไม่เที่ยง อาศัยอุปาทานความยึดถือจึงเป็นทุกข์

(หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต, ม.ป.ป. : 48)

นี่แหละเราจึงรู้จักที่พึ่งของเรา เมื่อจิตของเราสงบเป็นสมาธิ มันตรงแน่วอยู่ภายในใจ รู้สึกเบาตนเบาตัว เมื่อจิตสงบแล้ว หายทุกข์หายยาก หายความลำบากรำราญ มีแต่ความเบา มีแต่ความสบาย นั่นแหละที่อยู่ของตน นี่เรียกว่าเป็นกุศลธรรม

(หลวงปู่ฝั้น อาจาโร, ม.ป.ป. :2)

ให้เราตั้งสติอารมณ์ให้ดี อารมณ์ที่ตั้งให้ดีนั้นหมายความถึงตั้งไว้ในที่ชอบ อารมณ์ที่เราจะพึงใช้ จะพึงตั้งสติกำหนดนั้นตั้งให้มั่นถูก อารมณ์อันใดที่มันแผ่สายอารมณ์ที่ไปหาความชั่ว อันนั้นละอารมณ์ไม่ดี อารมณ์อันใดที่มันแผ่สายอารมณ์ที่ไปหาความชั่ว อันนั้นละอารมณ์ไม่ดี อารมณ์อันใดที่มันตั้งมั่นอยู่เฉพาะกัมมัฏฐาน อันนั้นละอารมณ์อันถูกต้องของเรา ก็มีภูฐานถูกหมดทุกอย่าง เมื่อตั้งอารมณ์ตรงแล้ว ทำจิตเราให้ตรง ทำจิตให้แน่วแน่ ทำจิตให้เป็นกลาง ทำจิตให้มันวางเฉย อันนั้นเรียกว่าอารมณ์มั่นถูก อันนั้นเรียกว่าตั้งอารมณ์ที่ดี เราต้องวางทุกวิถีทาง

(พระราชนิเวศรังสีปัญญาวิศิษฎ์ (เทศก์ เทสรังสี), 2539 :43)

พระเราต้องมีหิริ ความละอายแก่ใจ โอตตปปะ ความเกรงกลัวบาปในใจ ให้คิดว่าเราทุกคนที่มาอยู่ร่วมกัน มันต้องมีคนมอง

(พระราชนิเวศรังสีปัญญาวิศิษฎ์ (เทศก์ เทสรังสี), 2539 :343)

ผมเคยเปรียบเทียบให้ท่านทั้งหลายฟังเสมอว่า เมื่อเราเป็นเด็กหรือเด็กทั้งหลายตลอดจนทุกวันนี้ เราเอาตุ๊กตาอันหนึ่งตัวหนึ่งให้เล่น เด็กก็เล่นสบายใจ เพราะตุ๊กตาเป็นสิ่งที่ชอบใจอย่างนี้

(พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท), 2546 :18)

1.7.2 คำลงท้าย

คำลงท้าย หมายถึง การใช้คำศัพท์ลงท้ายประโยค เพื่อสื่อเจตนาความเป็นกันเองในการสอนธรรมะ ซึ่งผู้เรียบเรียงหนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอัสสัมชัญมีการใช้ประโยคสื่อความหมายปฏิเสธ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

เมื่อกระทำกรรมภาวนาว่าปฏิริยาอยู่นั้น อย่าลืมหักขุเป็นนิตย์ พึงลืมหักขุอยู่หน้อยหนึ่งแล้วหลบลึงเสีย หลบลึงสักหน้อย แล้วพึงลืมหักขุอีก พึงปฏิบัติขึ้นดูอีก พึงปฏิบัติโดยทำนองนี้ จนกว่าจะได้อุคคหนิมิต

(หลวงปู่มั่น ภูริทตฺโต, ม.ป.ป. : 7)

พิจารณาดูซี ชักบังสกุลให้คนเป็นคนดีนั้นแหละฟังไม่ใช่ชักคนตายให้ไปสวรรค์

(หลวงปู่ฝั้น อาจาโร, ม.ป.ป. :71)

มันเป็นเรื่องการสะสมกิเลสเข้าไปอีกอันนั้น ควรที่จะระวังการทำอะไรลงไปนะ รู้สึกตัวอยู่เสมอว่าเราทำอะไร ทำเพื่อประโยชน์อะไร

1.7.3 การใช้คำบอกกลุ่ม

การใช้คำบอกกลุ่ม หมายถึง การใช้คำบอกหมวดหมู่ เพื่อสร้างจินตภาพในการสอนธรรมะ ซึ่งผู้เรียบเรียงหนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอัสสัมชัญมีการใช้ประโยคสื่อความหมายปฏิเสธ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

พวกท่านทั้งหลายให้ตั้งใจทุกๆองค์ จะอยู่ในสาขาก็ดี อยู่ในที่นี้ก็ดี ให้ท่านทรงข้อวัตรปฏิบัติไว้ เพราะว่าในเวลานี้พวกเราทั้งหลายรวมกันมากแล้ว หลายสาขาแล้ว จะต้องให้ท่านพยายาม

(พระราชนิเวศรังสีปัญญาวิชฌ์ (เทศก์ เทศร์สี), 2539 :195)

วันนี้พวกท่านทั้งหลายได้มาตั้งใจมาอบรมที่วัดสวนโพธิญาณ (เขื่อนสิรินธร) สถานที่ที่สงบระงับเป็นอย่างดี แต่ว่าสถานที่สงบนั้น ถ้าเราไม่สงบมันก็ไม่มีความหมาย ทุกๆแห่ง สถานที่มันสงบทั้งนั้นแหละ ที่มันไม่สงบก็เพราะคนเรา แต่คนที่ไม่สงบไปอยู่ที่สงบก็เกิดความสงบได้ สถานที่มันก็อย่างเก่าของมันนั้นแหละ แต่ว่าเราต้องปฏิบัติให้ถึงความสงบนั้น

(พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท), 2546 :197)

คำว่ากิเลสก็คือก้อนเรานั้นเอง กิเลสเป็นเรา เป็นของพวกเรา อะไรๆเป็นพวกเราทั้งนั้น เหล่านี้คือกองกิเลสแท้ๆ ไม่น่าสงสัยเลย

(พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมฺปนฺโน), 2563 :144)

อภิปรายผลการวิจัย

บทความวิจัย “วัจนลีลาในหนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอัสสัมชัญ” ผู้เขียนหนังสือธรรมะใช้วัจนลีลา มี 7 วัจนลีลา ได้แก่ วัจนลีลาแจ่มชัด วัจนลีลาถูกต้องแม่นยำ วัจนลีลาชัดเจนชัดคำ วัจนลีลาซับซ้อน วัจนลีลาเบี่ยงบัง วัจนลีลาเป็นปีกแผ่น วัจนลีลาโน้มน้าว วัจนลีลาบังคับ-ชี้แนะ ผู้วิจัยอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

ภาษาพุทธศาสนามีความเป็นภาษาวิชาการที่จำเป็นต้องมีผู้ถ่ายทอดหรือผู้เผยแพร่ศาสนาที่เข้าใจสาระสำคัญของเนื้อหาเฉพาะอันเป็นศัพท์เฉพาะ ประโยคซ้อน ประโยครวมที่ขยายเนื้อหาแต่ละประเด็นตลอดจนจำเป็นต้องใช้สำนวนที่สื่อธรรมะเป็นเครื่องมือสื่อสาร และมีอำนาจบังคับชี้แนะสื่อสารเนื้อหา

ธรรมชาติอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อให้เนื้อหาท้าทาย อีกทั้งปัจจัยความยากของเนื้อหาที่เรียงร้อยในศัพท์เฉพาะ นั้น พระสงฆ์สายปฏิบัติอีสานใช้วิธี “ย่อย” เนื้อหาที่ยากทำเข้าใจง่ายขึ้น โดยใช้ภาษาโน้มน้าว ดังจะเห็นได้จากตัวบ่งชี้(marker)ทางภาษา เช่น อุปลักษณ์ คำถามเชิงวาทศิลป์ การซ้ำ ตลอดจนการใช้วจนลีลาภาษา เป็นปีกแผ่น เพื่อลดความเป็นทางการของเนื้อหาที่เข้มข้น มีระยะห่างที่แคบระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสาร ดังจะเห็นได้จากตัวบ่งชี้(marker)ทางภาษา เช่น สรรพนามบุรุษที่หนึ่ง คำลงท้าย คำเรียกขาน ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2558:39-40) ทำเนียบภาษาวิชาการมีคุณลักษณะทางวจนลีลา ได้แก่ ความแจ่มชัด ความถูกต้องแม่นยำ ความชัดเจนยัดคำ และความซับซ้อน ทำเนียบภาษาสื่อมีคุณลักษณะทางวจนลีลา ได้แก่ การบังคับ-ชี้แนะ การโน้มน้าว และทำเนียบภาษาการเมืองมีคุณลักษณะทางวจนลีลา ได้แก่ การบังคับ-ชี้แนะ การโน้มน้าว และความเป็นปีกแผ่น

อนึ่ง วจนลีลาเป็นปีกแผ่นมีลักษณะความเป็นภาษาพูดหรือภาษาสนทนามากกว่าระดับภาษาทางการ ภาษาระดับกึ่งทางการที่ใช้ในภาษาของหนังสือธรรมะโดยทั่วไป ซึ่งความเป็นภาษาพูดสอดคล้องกับงานวิจัยของวัชรภรณ์ อนันต์ (2560) กล่าวคือ มีการใช้ภาษาแสดงปฏิสัมพันธ์แบบเน้นที่ผู้เขียน การใช้ภาษาแสดงปฏิสัมพันธ์แบบเน้นที่ผู้อ่าน และการใช้ภาษาแสดงปฏิสัมพันธ์แบบเน้นการมีส่วนร่วม ส่วนวจนลีลาโน้มน้าวมีการใช้อุปลักษณ์อย่างโดดเด่น สอดคล้องกับงานวิจัยของอำนาจ ปึกษาสุข (2562) กล่าวคือ อุปลักษณ์เป็นกลวิธีทางภาษาที่ปรากฏอย่างโดดเด่นในวาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสารณะ

องค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย

จากแนวคิดทฤษฎีคุณลักษณะทางวจนลีลาของBiber and Conrad (2009) ซึ่งมี 14 คุณลักษณะทางวจนลีลา ซึ่งผู้วิจัยประยุกต์ศึกษาในแนวทางภาษาศาสตร์สังคมด้านวจนลีลา พบว่า ลักษณะภาษาในหนังสือคำสอนสำหรับป่าอีสานวจนลีลาแจ่มชัด วจนลีลาถูกต้องแม่นยำ วจนลีลาชัดเจนยัดคำ วจนลีลาซับซ้อน วจนลีลาเบี่ยงบัง วจนลีลาเป็นปีกแผ่น วจนลีลาโน้มน้าว วจนลีลาบังคับ-ชี้แนะ ซึ่งวจนลีลาทั้ง 7 วจนลีลาปรากฏอย่างโดดเด่นทำให้เกิดอัตลักษณ์ทางภาษาในหนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอีสาน และอัตลักษณ์ทางภาษาดังกล่าวเป็นวิธีการสื่อสารที่ทำให้เกิดทำเนียบภาษาเฉพาะขึ้นมา นั่นคือ ทำเนียบภาษาศาสนา อันมีองค์ประกอบของภาษาวิชาการและภาษาโน้มน้าวใจ ทั้งนี้ การปรากฏของวจนลีลาทั้ง 7 วจนลีลา เป็นเพราะภาษาศาสนาของพระป่าอีสานเป็นการขยายความหลักธรรมคำสอนจากพระไตรปิฎก และมีการโน้มน้าวใจให้ผู้รับสารปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอนด้วยศิลปะการโน้มน้าวใจทางภาษา

สรุป

การประยุกต์ใช้ความรู้ทางศาสตร์เพื่อศึกษาลักษณะภาษาในหนังสือคำสอนสำหรับป่าอีสาน เป็นแนวทางที่ช่วยขยายองค์ความรู้พุทธศาสนาด้านการใช้ภาษา ซึ่งผลการวิจัยพบว่าภาษาพุทธศาสนามีส่วนผสมระหว่างภาษาวิชาการและภาษาโน้มน้าวใจ และมีใช้วจนลีลามี 7 วจนลีลา ได้แก่ วจนลีลาแจ่มชัด วจนลีลาถูกต้องแม่นยำ วจนลีลาชัดเจนยัดคำ วจนลีลาซับซ้อน วจนลีลาเบี่ยงบัง วจนลีลาเป็นปีกแผ่น วจนลีลาโน้มน้าว วจนลีลาบังคับ-ชี้แนะ ทั้งนี้ ผลการวิจัยดังกล่าวเป็นประโยชน์ต่อผู้เผยแพร่พุทธศาสนา เพื่อจะประยุกต์ในการสื่อสารพุทธศาสนาร่วมสมัยทั้งในรูปแบบสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อสังคมออนไลน์ เช่น ยูทูบ เฟซบุ๊ก ติ๊กต็อก อันเป็นแนวทางหนึ่งในการสืบสานพุทธศาสนาให้ดำรงอยู่กับสังคมไทย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผลการวิจัยพบว่าวัจนลีลาในหนังสือคำสอนสำหรับพระป่าอีสานมีอัตลักษณ์ทางภาษาดังนั้นกรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรมควรดำเนินการจัดทำคู่มือการเขียนหนังสือคำสอน หนังสือธรรมะสำหรับพระสงฆ์ในประเทศไทย

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัย

งานวิจัยนี้ได้ข้อค้นพบวัจนลีลาสำคัญ คือ 1) วัจนลีลาแจ่มชัด 2) วัจนลีลาถูกต้องแม่นยำ 3) วัจนลีลาชัดเจนชัดคำ 4) วัจนลีลาซับซ้อน 5) วัจนลีลามีมน้ำวน 6) วัจนลีลาบังคับ-ชี้แนะ 7) วัจนลีลาเป็นปีกแผ่นสามารถนำไปประยุกต์ใช้กับการศึกษาภาษาไทยตามแนวทางภาษาศาสตร์โดยควรให้ความสำคัญกับภาษาศาสตร์เพื่อการสื่อสารสำหรับประเด็นในการวิจัยครั้งต่อไปความทำวิจัยประเด็นเกี่ยวกับ 1) การศึกษาเปรียบเทียบการใช้วัจนลีลาในหนังสือธรรมะสำหรับสอนพระสงฆ์และการใช้วัจนลีลาในหนังสือธรรมะสำหรับสอนฆราวาสของพระสายปฏิบัติอีสาน 2) การศึกษาเปรียบเทียบวัจนลีลาในหนังสือคำสอนของศาสนาต่างๆ เช่น พุทธศาสนา ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม 3) การศึกษาเปรียบเทียบทำเนียบภาษาศาสนาในหนังสือคำสอนของศาสนาต่างๆ เช่น พุทธศาสนา ศาสนาคริสต์ ศาสนาอิสลาม

แหล่งอ้างอิง

- พระธรรมวิสุทธิมงคล (บัว ญาณสมปนฺโน). (2563). *สารัตถธรรมชุดเตรียมพร้อม*. กรุงเทพฯ: ศิลป์สยามบรรจุกถภัณฑ์และการพิมพ์
- พระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท). (2546). *48 พระธรรมเทศนา*. กรุงเทพฯ: รุ่งศิลป์การพิมพ์.
- พระมหาวิชาญ สุวิชาโน. (2542). *ศึกษากระบวนการฝึกอบรมบุคลากรทางพระพุทธศาสนาของพระโพธิญาณเถร (ชา สุภทฺโท)*. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาธรรมนิเทศ) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, กรุงเทพฯ
- พระราชนิเวศธรรมาวาส (เทศก์ เทสรังสี). (2539). *รวมโอวาทหลังปาฏิโมกข์*. กรุงเทพฯ: บุญศิริการพิมพ์.
- หลวงปู่ฝั้น อาจาโร. (มปป.). *วิปัสสนาสมาธิภาวนารักษาใจ*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- หลวงปู่มั่น ภูริทัตโต. (มปป.). *กรรมฐาน 40 สมบัติแบบพระพุทธเจ้า*. กรุงเทพฯ: ธรรมสภา.
- วิชราภรณ์ อนันต์. (2560). *ความเป็นภาษาพูดและวัจนกรรมที่ใช้ในการโน้มน้าวใจในหนังสือประเภทพัฒนาตนเอง : การวิเคราะห์ในมิติด้านเพศ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชาภาษาไทย) มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วินัย ผลเจริญ. (2562). การปฏิบัติกรรมฐานตามแนวของหลวงปู่ฝั้น จิตตสุโข. ใน วินัย ผลเจริญ (บรรณาธิการ), *รวมบทความพุทธศาสนากับสังคมและการเมือง*. (น.47-105) มหาสารคาม : อภิชาดิการพิมพ์.
- อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2558). รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ โครงการภาษาแห่งอำนาจ : การวิเคราะห์วัจนลีลาของภาษากฎหมาย ภาษาการเมือง ภาษาสื่อ และภาษาวิชาการของสังคมไทย. “บทสังเคราะห์ภาษาแห่งอำนาจ” สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.
- อนันตพร จินดา. (2549). *กลยุทธ์ด้านสาระและการเล่าเรื่องในงานเขียนอิงธรรมะของดังตฤณ*. วิทยานิพนธ์นิเทศศาสตรมหาบัณฑิต (สาขาวิชานิเทศศาสตรพัฒนการ) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

อำนาจ ปีกษาสุข. (2562). *วาทกรรมเกี่ยวกับบุญในสื่อสาธารณะ*. วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรดุษฎีบัณฑิต (สาขาวิชาภาษาไทย) มหาวิทยาลัยศิลปากร

Biber and Conrad. (2009). *Register, Genre, and Style*. Cambridge University Press : New York

Stanley, T. J. (1984). *The Buddhist Saint of Forest and the cult of Amulet : A study in Charisma, Hagiography, and Millennial Buddhism*. Cambridge : Cambridge University Press.